

ЈОВАН РАДУЛОВИЋ И СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА

За младе људе који су, током социјалистичке епохе, у Београд долазили из Хрватске и Далмације, највише на студије, али и иначе, главни светионици у Србији биле су њене институције – за неке Црвена Звезда, за друге, знатно малобројније, установе културе, међу којима оне најстарије, националне – Матица српска и Српска књижевна задруга.

Јован Радуловић спадао је у ове малобројније (мада је био звездаш, ред је и тога се сетити).

У излоге тадашњих издавачких кућа – Просвете и Нолита – млади пиisci су гледали као у неки сан. Очекујући своје прве књиге, замишљали смо их у тим излозима... Тај сан имао је и одлично обавештени млади приповедач Јован Радуловић, још док смо живели у трокреветним собама Студентског града.

Излог Српске књижевне задруге, баш као у оним исповестима Иве Андрића – Љуби Јандрићу – чинио се недостижним, резервисаним за класике. „Тада, 1924. године, било је теже ући у Српску књижевну задругу него у царство небеско [...]” – изјавио је Андрић за књигу *Са Ивом Андрићем: 1968–1975* (Коло LXX, књига 470, 1977, стр. 220).

У СКЗ се обично, и у најбољим случајевима, улазило по препоруци, или, још боље, по позиву. (Писца ове белешке управо је Јован Радуловић препоручио старој Задрузи, око 1989. године.)

Прву књигу прича, *Илинићак* (1978), објавио је Јован Радуловић у Дому омладине Београда (ДОБ). Издавање сасвим добрих књига била је узгредна делатност ове установе културе у главном граду. Књиге су биле изложене у застакљеном паноу, у Македонској улици, резервисаном за плакате филмова и концерата. Јованова књига била је једна од последњих у тој серији, а по снази и дару, једна од најбољих.

Тек што је добио прве примерке *Илинићџака* и поделио их пријатељима, отишао је у војску (ЈНА), у Словенију. Књига је остала сама – новинарима, критичарима, читаоцима.

Раскошни приповедачки дар и глас Јована Радуловића дошао је и до Милорада Ђурића, дугогодишњег главног уредника СКЗ. Осим уредничког слуха за савремену прозу (Ђурић је приредио изабране приповетке Миодрага Булатовића, *Највећа џајна светиа*, 1971, Коло 64, књига 432), син Војислава Ђурића је, више од многих, имао слуха за културне вредности Срба изван Србије, поготово у крајевима где су они угрожени. Позвао је писца *Илинићџака* на сарадњу, и Јован Радуловић постаје аутор СКЗ, са књигом приповедака *Голубњача* (1980) у едицији „Савременик”, основаној 1934. године. (Пре Другог светског рата, у „Савременику” су излазили Андрић, Исидора, Ћопић, а у новој серији, седамдесетих година 20. века, Симовић, Бећковић, Савић, Данило Николић, Манојле Гавриловић, Алек Вукадиновић и други.)

Осам година касније, појављује се Радуловић у СКЗ – са књигом *Даље од олтара* (Коло 81, књига 538), са предговором проф. Љубише Јеремића, специјалисте за тумачење савремене српске прозе, нарочито Драгослава Михаиловића, Видосава Стевановића, Милисави Савића, Мирослава Јосића Вишњића... Тих година СКЗ окупља све њих, у колекцијама „Савременик”, „Атлас”, „Мала библиотека”. У њиховом „таласу” Радуловић је, опет, био најмлађи. *Даље од олтара* убрзо доживљава друго издање – у едицији „Поновљена издања Кола СКЗ у дивот-опреми” – био је то још један печат успеха... Треће издање *Даље од олтара* издају заједно БИГЗ и СКЗ у БИГЗ-овој „Цепној књизи”, резервисаној за класике и тиражне ауторе.

Драма *Учићелъ Досићџеј* објављена је 1990. године у Малој библиотеци СКЗ.

После ових успеха, Јован Радуловић понавља издања својих претходних књига у СКЗ: *Илинићџак*, треће допуњено издање, 1991; *Браћа њо мајтери*, четврто издање, 1993; *Изабрране ѝрѝиовиџејѝеке*, 1995 – све у едицији „Атлас”. Радуловићев углед у СКЗ, деведесетих, био је очигледан... Поткрај века, у једном мандату, био је и члан Управног одбора СКЗ – председник је био проф. др Новица Петковић.

Године 1997, уместо у Колу – слог је био припремљен за формат „плаве” библиотеке – нови роман Јована Радуловића СКЗ пресељава у „Малу библиотеку”. Књига добија угледна признања и похвале – сматра се најбољим романом Јована Радуловића. На промоцији за новинаре („Кафа у СКЗ”) о роману говори главни уредник Милорад Ђурић. Друго издање, са Виталовом фондацијом, било је такође у Малој библиотеци (1998), као и треће издање СКЗ.

Године 1996, у издању БИГЗ-а и СКЗ, едиција „Књижевност Српске Крајине”, излазе *Изабррана дела* Мирка Крајчића – избор, предговор и приређивање Јован Радуловић.

Припремајући јубиларно 100. коло СКЗ (2008–2009), комисија за избор најстарије едиције позвала је двадесет савремених писаца, професора и научника да припреме нове рукописе за јединствени датум наше књиге. Радуловић је обећао књигу, а потом обећање повукао. Сматра се да је то био роман у настајању *Од Оињене до Благе Марије*... Као што је некад своје нове и атрактивне књиге (*Браћа њо мајтери*, *Драме*, *Идеалан њлац*) штампао код других, динамичних и угледних издавача, тако се у првој деценији 20. века наш писац определио за приватног издавача Euro-Giunti.

Повратак у СКЗ уследио је по повратку Јована Радуловића са лечења у Италији, од лета 2010. до почетка септембра 2011; године 2012, о 120. годишњици СКЗ, у 104. плавом колу, број 703, излази његова последња књига приповедака *Сумњива сахрана*. Обележавање 120. годишњице у Ваљевској гимназији било је у знаку писца Јована Радуловића и његове нове књиге. О Радуловићу у СКЗ говорио је главни уредник Драган Лакићевић.

Радуловић је у најстаријој и најугледнијој едицији изишао двапут. И он и СКЗ били су свесни те чињенице. (Фотографију са промоције *Сумњиве сахране*, испред Задругине библиотеке, објавила је *Нова Зора*, бр. 59, јесен 2018, 238–246, уз некролог Јовану Радуловићу „Дојс из Книнске Крајине”, од овог писца.)

Следеће, 2013. године, у Малој библиотеци СКЗ излази књига сабраних огледа проф. др Душана Иванића *У мајници приче: о дјелу Јована Радуловића*. У старијим и новијим текстовима Иванић је објединио своје студије и погледе на готово све области Радуловићевог књижевног рада. У књизи је објављена и „Грађа за персоналну библиографију Јована Радуловића – саставиле Бранка Булатовић и Јелена Секулић”. Користили смо је за низ података у овој белешци.

У то време, Јован Радуловић још очекује да се јави један његов давни пријатељ који је више пута најављивао финансирање Јованових *Сабраних дела*. Јован је то издање био наменио СКЗ-у. Задругин технички уредник, Јованов земљак Ђуро Црномарковић, преузео је рад на припреми комплекта – бесплатно. До смрти нашег писца, пријатељ се није појавио.

Научни скуп, одржан 2020. године, под маскама због ковида 19, био је још једно сећање на великог писца, Србина и Задругиног часника.

Драган Лакићевић